

الف. معرفی و بررسی کتاب

۱. پدیده جهانی شدن

The Globalization Phenomenon, Published in Journal of Global Dialogue, Volum 1. Number 1. Summer 1999.

فصلنامه «گفتگوی جهانی» توسط «مرکز گفتگوی جهانی» منتشر می‌شود. این مرکز به دست حسین علیخانی و زیلا فرامرزی تأسیس شده و مقر آن در شهر نیکوزیا پایتخت قبرس می‌باشد. اولین شماره نشریه این مرکز به مقوله جهانی شدن پرداخته و به بحث و بررسی مباحث زیر می‌پردازد:

در نخستین نوشتار تحت عنوان «ابهام در مفهوم جهانی شدن» به قلم هام لینیک^۱ وی استدلال‌های طرفداران و مخالفان پدیده جهانی شدن را ذکر می‌نماید. به اعتقاد او طرفداران جهانی شدن اقتضای زندگی اجتماعی جدید را، زیستن در محیط جهانی شده می‌دانند، چرا که بازارهای اقتصادی گسترش فزاینده‌ای پیدا کرده‌اند. از دهه ۱۹۸۰ به بعد وضعیت جهان به گونه‌ای است که انزواگرایی کاملاً ناممکن شده است. نظام سرمایه‌داری گسترش شگرفی پیدا کرده و حوزه‌ی دربرگیری آن از ۲۰ درصد جمعیت جهان در دهه ۱۹۷۰ به ۹۰ درصد در دهه ۱۹۹۰ افزایش یافته است. در مقابل این خوشبینی، مخالفان جهانی شدن مدعی‌اند که عواید گسترش سرمایه‌داری متعلق به همه نیست بلکه عده قلیلی متشکل از صاحبان شرکتهای چندملیتی و کشورهای عضو OECD از این فرآیند سود می‌برند. بدینان به فرآیند جهانی شدن می‌گویند که اگر دهکده جهانی یکصد نفر ساکن داشته باشد حدود شش نفر آن آمریکایی‌اند. در حالی که این شش آمریکایی ۵۰ درصد درآمد جهانی را به خود اختصاص داده‌اند و ۹۴ نفر باقیمانده نیمی دیگر را؛ آیا این منصفانه است؟ همچنین بدینان به فرآیند جهانی شدن بر این نظریه که سهم کشورهای کمتر توسعه یافته از درآمد جهانی روز بروز کاهش پیدا می‌کند. وضع این قبیل کشورها در قرن ۱۹ و اوایل قرن

۲۰ بهتر از امروز بود. صادرات کشورهای در حال توسعه از ۳۰ درصد کل صادرات جهانی در دهه ۱۹۵۰ به ۲۰ درصد در دهه ۱۹۹۰ تقلیل یافته است.

در حالی که طرفداران جهانی شدن، گسترش ارتباطات و تبدیل دنیا به یک خانواده را به رخ می‌کشند، مخالفان می‌پرسند: این چگونه «جهانی» شدنی است که بخش اعظم ارتباطات آن در اختیار شمار معدودی است؟ در سال ۱۹۹۷ حدود ۶۲ درصد خطوط تلفن در جهان متعلق به ۲۳ کشور ثروتمند بوده است که فقط ۱۵ درصد کل جمعیت جهان را تشکیل می‌دهند. علاوه بر این چگونه می‌توان از توزیع ارزان اطلاعات سخن گفت در حالی که حدود ۹۵۰ میلیون خانوار جهان (۶۵ درصد کل جمعیت جهان) فاقد خط تلفن هستند؟ در مورد اینترنت هم بخش اعظم کاربران آن در کشورهای توسعه یافته می‌زیند. از مجموع خطوط اینترنت دنیا، سهم آمریکا ۵۱/۵ درصد، کشورهای اتحادیه اروپا ۲۳ درصد، کانادا ۶/۱ درصد و ژاپن ۵/۲ درصد می‌باشد که جمعاً ۸۵/۵ درصد کل کاربران اینترنت دنیا را تشکیل می‌دهند و ۱۴/۲ درصد بقیه متعلق به سایر کشورهای دنیا می‌باشد.

مقاله دوم از «مجله گفتگوی جهانی» تحت عنوان «جهانی شدن، تهدید یا فرصت» به قلم مارتین اسمیت نوشته شده و نویسنده وجوه تهدیدآمیز و فرصت‌خیز پدیده جهانی شدن را تشریح می‌نماید. اسمیت پس از توضیح نقش نهادهای بین‌المللی و ترویج دموکراسی و امنیت سرمایه‌گذاری در جهان نتیجه می‌گیرد که جهانی شدن بیش از آن چه می‌اندیشیم زندگی ما را تحت شعاع قرار داده است. هر چند که این فرآیند فرصتهایی هم در اختیار ما قرار می‌دهد، ولی ما را وادار می‌سازد تا دیدگاههای ملی و جهانی خودمان را دوباره به بررسی درآوریم.

واندانا شیوا در مقاله سوم تحت عنوان «تنوع و دموکراسی» به تبیین پیامدهای منفی جهانی شدن پرداخته و به کارکردهای خشونت‌آمیز جهانی شدن اشاره می‌کند. به اعتقاد شیوا برای حفظ بقا و آزادی باید در زوایای جهانی شدن اندیشید و محتاط بود.

«بحرانهای مالی کشورهای برزیل و کره جنوبی» موضوع مقاله‌ای است که جیل چین‌لیم نوشته است که در آن به توضیح کارکرد سرمایه‌گذارهای انجام شده در دو کشور کره جنوبی و برزیل می‌پردازد و با نگاهی منفی به عملکرد صندوق بین‌المللی پول در اقتصاد جهانی، رنجهای مردم این کشورها را شرح می‌دهد.

بوریس کاگاریتسکی نویسنده مقاله «روسیه در میانه امید و فاجعه» به ریشه‌های عملکرد سرمایه‌داری و پیامدهای غریبگرای در روسیه می‌پردازد و رسوا شدن نظریه امید به غرب در روسیه را گوشزد می‌نماید.

«روندهای ارتباط جهانی» عنوان مقاله دیگر فصلنامه گفتگوی جهانی است که به قلم اولیور

بوید بازیت نگاشته شده است. نویسندگان طی این مقاله به توضیح ابزارهای نوین ارتباطاتی و سهم کشورها و شرکتهای بین‌المللی در تولید و توزیع وسایل مذکور پرداخته و در نهایت از برتری آمریکا و شرکتهای آمریکایی در این حوزه یاد می‌کند.

«مصرف‌گرایی به مثابه یگانه فرهنگ جهانی و نسخ سنت» عنوان مقاله دیگر فصلنامه است که آن را هلنا نوربرگ هودگ به رشته تحریر درآورده است. محتوای اصلی مقاله توصیف شیوه پیشرفت سرمایه‌داری و مصرف‌گرایی و مسأله کشورهای جهان سوم است. به عقیده نویسنده سرمایه‌داری برای یکسان‌سازی دنیا و انهدام سنتهای بومی فرهنگی قدم برمی‌دارد و مهم‌ترین رسالت شرکتهای چندملیتی منفعت‌طلبی است، اما این هدف با مقاومت کشورهای مختلف دنیا مواجه شده است. «دولت و جغرافیای نوین قدرت» عنوان مقاله ساس کیا ساسین استناد جامعه‌شناسی دانشگاه شیکاگو است که پیدایش شرایط نوین و گسترش مناطق استراتژیک جدید را تبیین می‌کند. به عقیده ساس کیا، جهانی شدن باعث ظهور مراکز و مناطق نوینی شده است که بخش اعظم فعالیتهای پولی و تجاری دنیا متوجه آنهاست. او از شهرهای استراتژیکی مانند لندن، نیویورک و توکیو نام می‌برد که بیش از نیمی از تجارت دنیا در آنها صورت می‌گیرد. نویسنده در ادامه مقاله از گسترش فعالیت شرکتهای چندملیتی متعلق به کشورهای آمریکا و آلمان و وابسته‌های تجاری آنها از خارج از این کشورها یاد می‌کند و گسترش زنجیره فعالیت آنان را مقدمه شکل‌گیری مناطق جدید ثروت و قدرت تلقی می‌نماید.

«مهاجرت دسته‌جمعی نیروی کار» موضوع مقاله دیگری است که ایرنی ال. گندزیر استاد علوم سیاسی دانشگاه بوستون، نگاشته است. نویسنده ابتدا آماری از سازمان ملل به دست می‌دهد که حاکی از وجود ۱۰۶ میلیون مهاجر بین‌المللی در سال ۱۹۸۵ است و ۴۵ درصد در کشورهای توسعه یافته‌ای چون استرالیا، کانادا، ژاپن، نیوزیلند، آمریکا، روسیه و اتحادیه اروپا سکنی گزیده‌اند. به عقیده نویسنده مقاله، جنگها، درگیریهای داخلی و سرمایه‌گذاری، عواملی می‌باشند که باعث مهاجرت دسته‌جمعی این عده عظیم شده است. نویسنده در ادامه مقاله خود، ریشه و شیوه مهاجرت در دو کشور الجزایر و برزیل را به بحث و بررسی می‌کشد.

کیوان بالیز نویسنده مقاله برده‌داری نوین از برده‌داری به مثابه یک مصیبت باستانی نام می‌برد و شیوه‌های بهره‌گیری از انسان در کشورهای هند، پاکستان و نپال را نوعی برده‌داری در عصر جدید تلقی می‌نماید. وی در ادامه مقاله خود، نسبت نژاد و بردگی، دلایل بردگی و تفاوت‌های برده‌داری قدیم و مدرن را تبیین و تشریح می‌نماید.

«جنایت سازمان یافته در شبکه اینترنت» (موضوع مقاله دیگری است که به قلم بریتل لیست‌نر» نگاشته شده و به این سوال اساسی می‌پردازد که چگونه جرم و جنایتهای جدید از طریق اینترنت

انجام می‌شود و در گستره‌ای جهانی، امنیت را تهدید می‌نماید. «شرکتهای چندملیتی و بحران زیست‌محیطی» مقاله دیگری است که به قلم جوشا کارلینر^۱ نوشته شده است. این مقاله با ذکر میزان دارایی و نفوذ شرکتهای چند ملیتی در اقصی نقاط دنیا، به تبعات فعالیت‌های بی‌حد و حصر شرکتهای مذکور اشاره کرده و در ادامه عوارض فعالیت این شرکتهای را در خصوص حیات انسانها، آلودگی دریاها، تخریب زمین و آثار شیمیایی، مطالعه می‌کند. ریچارد فلاک^۲ در مقاله «دینهای توحیدی در عصر جهانی شدن» به مسأله دینهای توحیدی در عصر جهانی شدن می‌پردازد. ریچارد فلاک، استاد حقوق بین‌المللی دانشگاه پرینستون با طرح مسأله مذهب به مثابه یک نیروی اجتماعی، زاویه مغفول پدیده جهانی شدن را تحلیل می‌نماید. موضوعات دیگری که در مقاله فلاک بررسی می‌گردند عبارتند از:

- ابعاد احیای دین

- دینهای توحیدی و مدرنیته

- تلقی اسلام و یهودیت از مدرنیته و مذهب

- امکان وقوع جنگ تمدنها

- جهانی شدن و نظم جهانی

آخرین بخش مجله گفتگوی جهانی به معرفی کتاب اختصاص دارد. کتابهای برگزیده در سال ۱۹۹۸ در این قسمت معرفی و نقد می‌شوند که دو کتاب معرفی شده در این شماره عبارتند از:

۱- «اخلاق جهانی برای سیاست و اقتصاد جهانی» تألیف هانس کونگ، نیویورک: دانشگاه اکسفورد، ۱۹۹۸.

۲- «پایان رویای بازار آزاد»، تألیف جرج ساروس، نیویورک: انتشارات Public Affairs.

۱۹۹۸.

مطالعه این کتاب را برای علاقه‌مندان به پیامدهای جهانی شدن توصیه می‌کنیم.